

Hoe conservenfabrikanten en ambtenaren de handen ineen slaan met activisten en de Postcodeloterij om Nederland plantaardig te maken (2)

Posted on 6 februari 2025 by Wouter Roorda

Onder de kabinetten-Rutte kwam een campagne op gang om Nederland minder vlees en meer plantaardig te laten eten. Was het niet voor het klimaat, dan was het wel voor de gezondheid. Het is het verhaal van het vega-verdienmodel: Hoe de overheid wordt gebruikt door een coalitie van nauw verstrengelde gesubsidieerde activisten, ambtenaren en lobbyende bedrijven, met royale financiering van de Postcodeloterij.

Wouter Roorda zocht het uit, in een verhaal in 3 bedrijven. Afgelopen donderdag verscheen aflevering 1 over hoe de Vegalobby in elkaar zit, welk beleid zij voor staat en waarop dit is gebaseerd. Vandaag deel 2 over hoe de overgang naar een

plantaardiger dieet wordt gemonitord, met maar liefst drie monitors die alle drie hetzelfde meten.

Op 18 november 2022 hebben drie NGO's zichzelf uitgenodigd voor een overleg op het Ministerie van landbouw (LNV) over het monitoren van de Eiwittransitie. Dit zijn Food Valley, ProVeg en de Green Protein Alliance (GPA). Dit blijkt uit een WOO-verzoek van Wynia's Week, dat de innige relatie blootlegt tussen het Ministerie van LNV en NGO's die de consumptie van plantaardig voedsel willen stimuleren.

Nederland moet meer vega

Onder andere op aandringen van deze NGO's heeft toenmalig minister Staghouwer (CU) zich in maart 2022 namens de overheid gecommitteerd aan een consumptiepatroon waarbij 50 procent bestaat uit dierlijk eiwit en de andere 50 procent uit plantaardig eiwit. Momenteel haalt de gemiddelde Nederlander een kleine 60 procent uit dierlijk eiwit.

Bij het bevorderen van de consumptie van 'duurzaam' voedsel en het verminderen van dierlijke eiwitten in ons voedingspatroon krijgt de overheid hulp van diverse NGO's, zo bleek uit deel 1. Tegelijkertijd blijken die NGO's niet zonder financiële hulp van diezelfde overheid of de Postcodeloterij te kunnen, bij gebrek aan een eigen achterban. Dat geldt ook voor de drie NGO's die tijdens het overleg op 18 november hun 'Eiweet'-monitor presenteren en vragen om financiële ondersteuning voor dit initiatief. Het doel van deze monitor is om in het kader van de Eiwittransitie inzichtelijk te maken hoe in de omzetten van de supermarkten de doelstelling van een voedingspatroon dat voor de helft bestaat uit plantaardig eiwit dichterbij komt.

GPA ijvert al langer voor een meer plantaardig voedselpatroon. Het is een coalitie van bedrijven, NGO's en overheidsorganisaties, met financiering van Stichting DOEN van de Postcodeloterij. Prominente bedrijven onder de leden zijn, naast verschillende supermarkten, de conservenfabrikanten HAK en Schouten. GPA is een ANBI die naast contributies van leden en geld van Stichting DOEN verder bijna alleen inkomsten uit subsidie ontvangt. Het totale budget van circa een kwart miljoen is relatief bescheiden en ook is er maar een kleine staf.

Opmerkelijk is een jaarlijkse gift van Stichting CHIEF, wat staat voor Centrum Hulp bij Innovatie, Educatie en Fascinatie Plantaardige Eiwitten. Dit is een ANBI die wordt gefinancierd door de firma's HAK en Schouten. De voornaamste bezigheid van

CHIEF is het runnen van een regiopilot in de gemeente Altena om 'mensen te inspireren vaker een plantaardiger keuze te maken'. Financiële bijdragen hiervoor komen naast van CHIEF van de gemeente Altena, de provincie Noord-Brabant en de Regio West-Brabant. Niet toevallig zijn zowel HAK als Schouten gevestigd in deze gemeente.

CHIEF is ook een promotor van Bean Deal, een samenwerkingsverband van 72 organisaties dat de consumptie van Nederlandse peulvruchten promoot als Bean Meal. Daaronder veel bedrijven en overheidsorganisaties, naast een enkele NGO. Ook de Bean Deal is onderdeel van de Nationale Eiwitstrategie, maar publiceert geen financiële cijfers.

Enthousiaste ambtenaren

GPA werkt al sinds 2017 aan het opzetten van een monitor om de eiwitinname te meten. In 2021 is er een eerste publicatie op basis van een samen met Albert Heijn uitgevoerde pilot. Hierbij waren ook ProVeg en Stichting Natuur en Milieu betrokken. In 2022 hebben de meeste supermarkten hun deelname toegezegd aan de Eiweet-monitor. In de subsidieaanvraag wordt geld gevraagd voor het opstarten van de monitor, die dus al volop in de steigers staat en daarna moet worden gefinancierd door de gebruikers.

De ambtenaren van LNV reageren enthousiast op de aanvraag: 'De Eiweet monitor kan ons veel inzicht geven', schrijft één van hen in een email. Wat dat inzicht dan is, staat er niet bij. En dat is vreemd, omdat er al twee initiatieven zijn op dit terrein. Het RIVM voert periodiek een Voedselconsumptiepeiling uit die beschikbaar is via de site wateetnederland.nl. Daaruit blijkt hoeveel dierlijk en plantaardig eiwit de Nederlander gemiddeld inneemt.

GPA zegt zelf dat deze data accuraat zijn en allesomvattend, maar minder actueel. Met name retailers zouden volgens GPA hebben aangegeven dat 'actualiteit' belangrijk is om 'vroegtijdig trends te kunnen ontwaren'. Verschuivingen in voedingspatronen gaan echter langzaam. Reden voor het RIVM om niet elk jaar een meting uit te voeren.

Daarnaast is er ook nog de Eiwitmonitor van de universiteit van Wageningen (WUR). Zowel deze Eiwitmonitor als de peiling van RIVM laat de consumptie van dierlijk en plantaardig eiwit zien. De WUR Eiwitmonitor inventariseert tevens het

productenaanbod van supermarkten. De in 2023 gestarte WUR Eiwitmonitor wordt elk jaar uitgevoerd en bevat dus actuele cijfers.

Wat de Eiweet-monitor hieraan toevoegt zijn enkel de verkoopcijfers per supermarktketen. Iets wat toch eenvoudig kan worden geïntegreerd in de WUR-monitor zou je zeggen. De WUR-monitor en de Eiweet-monitor komen ook tot nagenoeg dezelfde uitkomst; het RIVM resultaat wijkt licht af.

De overlap wordt voor lief genomen, omdat het nu mogelijk is om eventueel te 'kunnen sturen op de activiteiten en output van supermarkten'. Men wil dus gegevens per supermarktketen om te kunnen identificeren wie er achterloopt. Dat is conform de afspraak in het Nationaal Klimaatakkoord, waarin staat dat de supermarkten zich expliciet committeren aan het minder verkopen van vlees.

Het sturen op 'output' klinkt daarbij nogal onheilspellend. De ambtenaren vragen in de correspondentie ook om de namen van de supermarktketens die niet onmiddellijk hun volledige medewerking hebben toegezegd, zodat eventueel 'druk' kan worden uitgeoefend.

Aanbesteding gemeden

GPA is volgens de stukken 'de beoogde langjarige uitvoerder van de Eiweet-monitor'. Dat doet de vraag rijzen wat deze kleine organisatie zonder vaste medewerkers zo geschikt maakt om een dergelijke monitor uit te voeren. Een vraag die de ambtenaren van LNV helemaal niet stellen. Er zijn tal van organisaties in Nederland die veel meer ervaring hebben met het verzamelen en interpreteren van datamateriaal.

De geraamde structurele kosten voor de Eiweet-monitor bedragen 40.000 euro per jaar. De bedoeling is dat supermarkten na de opstart dit geld bijeen brengen door jaarlijks een bedrag van tussen de 2000 en 5000 euro te betalen, afhankelijk van hun marktaandeel. Voor het opstarten wordt een subsidie gevraagd van 48.600 euro (excl. BTW). Werken supermarkten niet mee, dan wordt dat expliciet vermeld en wordt een schatting gemaakt van hun verkopen.

Het gevraagde bedrag is niet toevallig gekozen. Tot een bedrag van 50.000 euro (excl. BTW) hoef je geen openbare aanbesteding te organiseren. Door er een opdracht van te maken, gelden de striktere subsidiecriteria niet, zo leggen de ambtenaren elkaar uit via de email.

Op 22 juni 2023 wordt de opdracht verleend voor een bedrag van 47.352 euro (57.296 inclusief BTW). Partner bij de uitvoering is de ProVeg. Als adviseur treedt op de immer om geld verlegen zittende Stichting Natuur & Milieu, die ervaring heeft met het aanboren van overheidssubsidies voor onderzoek zonder toegevoegde waarde – zo bleek uit een eerder WOO-verzoek van Wynia's Week.

Vega-groei

ProVeg wil de overgang naar een plantaardig voedselsysteem 'versnellen' door halvering van de consumptie van dieren in 2040. Het is een ANBI met als voornaamste financiers Stichting DOEN van de Postcodeloterij, Triodos Foundation, Turing Foundations (van de oprichters van TomTom) en het Erasmus+-programma van de Europese Unie. Ook de Hans van Eck Stichting draagt bij, die verder allerlei radicale dierenactivisten financiert.

ProVeg, met kantoor in Utrecht, is de afgelopen tien jaar fors gegroeid. De jaarlijkse inkomsten namen toe van circa 50.000 euro naar bijna 1,2 miljoen euro in 2023. De helft hiervan is afkomstig van genoemde vermogensfondsen en het grootste deel van de andere helft van particulieren. ProVeg maakt deel uit van de gelijknamige internationale organisatie met hoofdkantoor in Duitsland.

De derde partner, Food Valley, is niet operationeel betrokken bij de Eiweet-monitor. Dit is een ANBI die nagenoeg volledig wordt gefinancierd met overheidssubsidies. Van het totale budget van 5,7 miljoen euro in 2023 is circa 4 miljoen euro afkomstig van de provincie Gelderland. Food Valley is ooit begonnen als samenwerkingsverband van de WUR, de provincie Gelderland en een aantal agrifood bedrijven. Het wil 'a rich ecosystem' creëren 'full of wonderful, inspiring examples'. Die voorbeelden vloeien voort uit de drie prioriteiten van de organisatie, te weten de eiwittransitie, voedsel en gezondheid en circulair agrifood.

De subsidie is voor GPA en ProVeg niet zo zeer van belang voor de uitvoering van de monitor. Die is al gewaarborgd door de deelname van de supermarkten. Ook hadden de tientallen kapitaalkrachtige bedrijven en organisaties die zich aan GPA hebben verbonden toch zelf wel het relatief kleine bedrag van 50.000 euro kunnen ophoesten?

Het gaat er vooral om dat de uitkomst een plaatsje krijgt in het Dashboard Duurzaamheid Supermarkten, waar 'de bijdrage van supermarkten aan een

duurzaam voedselsysteem' kan worden gevolgd. Door de opname hierin is voor de betrokken NGO's hun kostje gekocht tot 2030, waarbij zij elk jaar ten minste 40.000 euro krijgen voor het aanleveren van een cijfer waarvoor zij niet veel werk hoeven te doen.

Wie namelijk de Eiweet-monitor bekijkt ziet dat deze niet meer omvat dan de door elke supermarktketen zelf aangeleverde verhouding in verkopen tussen dierlijke en plantaardige eiwitten. Het enige wat GPA en ProVeg hoeven te doen is deze gegevens samenvoegen en een conclusie schrijven. Via het Dashboard kan dan exact worden bijgehouden welke supermarktketen voor- of achterloopt in de eiwittransitie. Hoe die in de periode tot 2030 precies vorm moet krijgen, zal blijken uit deel 3.

Wouter Roorda *publiceert regelmatig in* ***Wynia's Week*** *over hoe de schaduwwereld van de meningsvorming en besluitvorming in Nederland werkt. Op 3 februari 2025 verscheen zijn samen met Oswin Schneeweisz geschreven boek* ***De Nederwolf*** *bij Uitgeverij Blauwburgwal.*

Wynia's Week *verschijnt drie keer per week,* ***156 keer per jaar****, met even onafhankelijke als broodnodige artikelen en columns, video's en podcasts. U maakt dat samen met de andere donateurs mogelijk.* ***Doet u weer mee, ook in het nieuwe jaar 2025?*** *Kijk* ***HIER****. Hartelijk dank!*